

БОНИФАЦИЈЕВА МИСИОНАРСКА И РЕФОРМАТОРСКА АКТИВНОСТ У ЗАПАДНОЈ ЕВРОПИ

Милош Мишковић*
Православни
богословски факултет
Универзитета у Београду

Апстракт: Овај рад има за задатак да прикаже мисионарску и реформаторску делатност Бонифација, најзначајније англосаксонског мисионара у Западној Европи. Англосаксонски мисионари дали су велики допринос процесу хришћјанизације германских племена. Бонифације уз помоћ Рима и Франачке државе пристиупио мисији хришћјанизације паганских племена; међутим, иако ће му поверити и задатак да реформише црквене организације у Западној Европи. Имајући противнике у франачком епископату, Бонифације реформу Франачке Цркве није могао да изведе у потпуности, али је захваљујући њему постављен темељ за цврсте повезивање Римске и Франачке Цркве.

Кључне речи: Бонифације, Карло Маршел, Карломан, Пипин Мали, иако.

Увод

Крајем VII века на просторе Западне Европе долазе англосаксонски мисионари да проповедају хришћанство германским племенима, са којима су делили заједничко порекло. Англосаксонци који су примили хришћанство захваљујући мисији Светог Августина враћају се у стару постojбину да својим сународницима донесу Благу Реч. Мисионари су испочетка долазили појединачно, да би касније њихов долазак добио системски карактер. VIII век је век англосаксонских мисионара — они преузимају водећу улогу као хришћански мисионари на простору Западне Европе. Задожени римском праксом и експоненти римског утицаја, они су, поред хришћанства, ширили утицај Римске Цркве. Најзначајнији ан-

* milosmiskovic94@gmail.com.

глосаксонски мисионар у VIII веку био је Винфрит, који је, добивши на епископској хиротонији име Бонифације, задржао то име и користио га до краја живота. Предмет истраживања овог рада јесте Бонифацијева мисионарска и реформаторска активност у Западној Европи. Биће обрађени његови мисионарски подухвати и утицај на реформске саборе у Франачкој Цркви. Рад је организован у осам поглавља. Прво поглавље обухватиће Бонифацијев живот и рад у Британији и Фризији, закључно до доласка у Германију. Друго и треће поглавље обрађују мисију у Хесену и Тирингији и оснивање црквене организације у Баварској. Четврто поглавље обухвата реформске саборе у Франачкој Цркви, а пето даје кратак поглед на манастире као упориште Бонифацијеве мисионарске политике. Шесто и седмо поглавље обрађују Бонифација као епископа града Мајнца и крунисање Пипина Малог за краља. Последње поглавље приказује Бонифацијев одлазак у Фризију и његову мученичку смрт. Циљеви рада јесу праћење његове мисионарске и реформаторске активности у Франачкој држави и импликације које је његова активност имала на Франачку Цркву и државу. У овом истраживању настојаћемо да одговоримо на следећа питања: 1) У којој је мери Бонифације имао помоћ Римске Цркве у мисионарском подухвату? 2) Какве је односе имао са Франачком државом као хегемом на просторима Западне Европе? 3) У каквим је односима био са франачким клиром?

Бонифацијев живот и рад на Острву и у Фризији, до доласка у Германију

Винфрит, касније познат као Бонифације, апостол Германа, рођен је у другој половини VII века; тачна година његовог рођења није позната. Најсигурније је рећи да није био рођен пре 672. или 675. године и нити после 680. године. Пореклом је из Енглеске, иако неки научници сматрају да је био пореклом из Ирске или Шкотске.¹ Одрастао је у југозападном делу Весекса,² у племићкој породици.³ Местом његовог рођења сматра се Девон, јер постоје претпоставке да се манастир Ексетер, у који је био ступио, налазио близу резиденције његовог оца. Предање да је рођен у Кредитону близу Девона значајно је каснијег порекла и

¹ Francis Mershman, „St. Boniface“, *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 2. New York: Robert Appleton Company, 1907. <https://www.newadvent.org/cathen/02656a.htm> (поцењено 30. 7. 2020. г.).

² Весекс — англосаксонско краљевство које се налазило на југу данашње Енглеске

³ Albert Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil* (Leipzig: J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung, 1898), 433.

помиње се тек у XIV веку. Из Житија⁴ не можемо сазнати имена Винфритових родитеља; међутим, из писма Леобе⁵ које је она упутила Бонифацију сазнајемо имена његових даљих рођака, Леобиних родитеља: Дин и Ебе. Англосаксонски мисионари Вилибалд и Винебалд,⁶ доцније Бонифацијеви сарадници на мисионарском раду у Германији, били су његови рођаци.⁷ Занимљиво је да нам Беда не даје податке о Бонифацију, иако помиње Вилиброрда на крају своје црквене историје. Претпоставља се да је вероватно Бонифацијево порекло играло одлучујућу улогу да не буде поменут у Бединој књизи, јер је био родом из Весекса а не из Бедине вољене Нортамбрије.⁸

⁴ Писац Житија је свештеник Вилибалд и не треба га мешати са Вилибалдом — епископом Ајхштата. Вилибалд није био ученик Бонифација и грађу за своје Житије сакупио је од Бонифацијевих ученика. Житије је посветио Лулу, архиепископу Мајнца, и Мегингозу, архиепископу Вирзбурга. Писац је своје дело поделио у девет целина; свака целина почиње прологом и завршава се стихом из Светог писма, а изузеци су само осмо и девето поглавље. Вилибалд је писао књигу недуго после Бонифацијевог смрти, јер је Мегингоз, један од рецепијената Житија, преминуо 26. септембра 768. године. С. Н. Talbot, *The Anglo-Saxon Missionaries in Germany. Being the Lives of SS. Willibrord, Boniface, Sturm, Leoba and Lebuin, Together with the Hodoeporicon of St. Willibald and a Selection from the Correspondence of St. Boniface* (New York: Sheed and Ward, 1954), 24.

⁵ Леоба, игуманија манастира Таубербишофсхајм (година рођења непозната — преминула 779. године). Када је са својим монахињама стигла у Германију, Бонифације јој је дао манастир који је назван Бишофсхајм (тј. епископова кућа). Због светог живота и милосрђа била је уважавана од духовних власти и франачке краљевске породице, посебно од краља Пипина Малог и његових синова Карломана и Карла Великог. Сахрањена је у Фулди, са северне стране олтара. Rev. Alban Butler, „September 28 — St. Lioba Abbess“, *The Lives of the Fathers, Martyrs, and Other Principal Saints*, Vol. IX: September (Dublin: James Duffy, 1866); Bartleby.com, 2010. www.bartleby.com/210/.

⁶ Свети Вилибалд и Винебалд (Вилибалд, епископ Ајхштата: рођен 21. октобра 700. године — преминуо 7. јула 781. године; Винебалд, игуман манастира Хајденхајм: рођен 702. године — преминуо 18. (19) децембра 761. године), браћа, највероватније пореклом из Весекса, били су деца светог Ричарда, који се углавном назива краљем, док је њихова мајка била у сродству са Бонифацијем. Године 740. папа шаље Вилибалда у Германију, где га Бонифације рукополаже за епископа 742. године; епархија у Ајхштату за коју је био назначен била је формирана неколико година после. Вероватно је Вилибалдово рукоположење имало везе са Бонифацијевим плановима који су се тицали покрштавања Словена. Током треће Бонифацијевог посете Риму Винебалд му обећава да ће доћи у Германију. Бонифације га рукополаже за свештеника 30. новембра 740. године. Заједно са братом оснива сугуби манастир у Хајденхајму; Винебалд је био игуман монасиа, док је њихова сестра Валбурга руководила монахињама. Francis Mershman, „Sts. Willibald and Winnebald“, *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 15. New York: Robert Appleton Company, 1912. <https://www.newadvent.org/cathen/15644c.htm> (посећено 30. 7. 2020. г.).

⁷ Barbara Yorke, „The Insular Background to Boniface’s Continental Career“ in *Bonifatius- Leben und Nachwirken. Die Gestaltung des christlichen Europas im Frühmittelalter*, Hsgb. Franz J. Felten, Jörg Jarnut, Lutz E. von Padberg, (Mainz: 2007), 24.

⁸ James Palmer, „Saxon or European? Interpreting and Reinterpreting St Boniface“, *History Compass*, Vol. 4, Issue 5 (September 2006): 854. <https://doi.org/10.1111/j.1478-0542.2006.00350.x>.

У Житију се напомиње да је Винфрит желео да оде у манастир, али се његов отац томе противио; међутим, када се разболео, покајао се и повиновао синовљевој жељи. Винфрит је уз пратњу изасланика отишао у манастир Адесканкастр, којим је управљао игуман Вулфхард. После неког времена прелази у манастир Нутшел, где је игуман био Винктерт.⁹ Адесканкастр се налазио на граници између саксонског и британског етноса, тако да су се у њему сусретали римски и келтски утицај, али интелектуални живот није био на високом нивоу, што је представљало разлог Винфритовог преласка у Нутшел.¹⁰ Током образовања у тим два манастирима постао је задојен римском богослужбеном и канонском праксом. Као и његов учитељ Вилиброрд, у духовности је примио утицај Келта, а у време боравка у поменути манастирима на Острву се дешавао општи научни процват, што је Винфрита развило у свестрано образовану личност.¹¹ Жеља да мисионари одвела га је у Фризију, у време када се разбукује рат између Карла Мартела¹² и Радбода, који је утицао на то да његов подухват не донесе резултата. Враћа се у манастир 717. године, где у то време умире игуман, а братство бира Винфрита за игумана. Он то одбија, јер жели да се посвети мисионарском раду, па братство манастира за игумана бира Стефана. Циљ његовог путовања били су Рим и жеља да од папе добије благослов за мисионарење.¹³ Захваљујући дипломатском искуству које је стекао на Острву, знао је каква је кореспонденција неопходна са државним властима, од којих је зависио успех мисионарења. Са папиним подршком имао је више независности него што би имао у Весексу да је постао игуман манастира Нутшел.¹⁴ Са интенцијом да директно иде код папе и од њега тражи дозволу за мисионарење, Винфрит се у својој мисионарској методологији разликовао од Вилиброрда. Вилиброрд се за помоћ у мисионарењу обратио државној

⁹ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, MGH Scriptorum Rerum Germanicarum in usum scholarum, Hsgb. Wilhelmus Levison (Hannoverae et Lipsiae: Impensis bibliopolii Hahniani, 1905), 4–11.

¹⁰ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 434–435.

¹¹ Ивица Чаировић, *Црква у Енглеској у VIII веку — богословско-историјске импликације односа са Римом и Франачком државом* (докторска дисертација), (Београд: 2016), 237.

¹² Карло Мартел (рођен око 688. године — преминуо у Кверзију 21. октобра 741. године), син Пипина Херсталског и жене по имену Алпаида, на власт долази 714. године, после смрти оца, када државу раздиру династички сукоби и напади спољних непријатеља. Успео је да победи династичке противнике и спољне непријатеље и да територијално прошири државу. У историји је остао упамћен по томе што је зауставио арабљанску најезду на Западну Европу победом код Поатјеа 732. године. Godefroid Kurth. „Charles Martel“, *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 3. New York: Robert Appleton Company, 1908. <https://www.newadvent.org/cathen/03629a.htm> (посећено 24. 7. 2020. г.).

¹³ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 13–18.

¹⁴ Barbara Yorke, „The Insular Background“, 35.

власти, и тек је после тога отишао да од папе затражи благослов за свој подухват. Винфрит код папе по благослов иде директно и, по добијању, са папином препоруком иде код државних власти да захтева сарадњу у покрштавању пагана. Његова методологија, посматрајући политичку констелацију тог периода, била је успешнија, јер је папин ауторитет стајао иза његових захтева и молби.

Епископ Данило из Винчестера пише духовној и световној власти писмо, које је у суштини била препорука да се носиоцу тог писма, превитеру Винфриту, укаже гостопримство.¹⁵ Можемо претпоставити да је то, поред препоруке, било и мирно писмо, које је означавало да је његов носилац канонски рукоположен клирик.

У позну јесен 718. године Винфрит путује кроз територије Франачке државе и у зиму стиже у Рим. Тамо остаје до маја 719. године. Тај боравак за њега је био од велике важности.¹⁶ У Житију се описују његов долазак у Рим, аудијенција код папе Григорија II¹⁷ и предаја писма његовог епископа те, по пријему писма, наређење папе да се удаљи. Неколико дана по том догађају папа га је примио и детаљно су разматрали његову будућу мисију, а припремање Винфрита за њу трајало је до априла.¹⁸ Папа Григорије даје му писмени благослов 15. маја 719. године; оно што прво привлачи пажњу читаоца јесте чињеница да му је папа променио име и да га сада ословљава именом Бонифације.¹⁹ У том писму папа му даје благослов за проповедање, као и упутства како да проповеда и како да оне који верују у Бога усмери на усвајање сакраменталне дисциплине сходне оној коју упражњава Римска Црква. У случају да наиђе на потешкоће, папа га саветује да се обрати Светој Столици.²⁰

Из Рима Бонифације одлази у Германију, а како је добио вести да су се прилике у Фризiji стабилизовале, одлази у Фризiju, где епископу Вилиброрду помаже у мисионарењу. Три године је асистирао Вилиброрду у

¹⁵ „S. Bonifatii et Lulli epistolae (Die Briefe des heiligen Bonifatius und Lullus)“, Hsbg. Michael Tangl, MGH Epistolae Selectae, 1, (Berolini: Apud Weidmannos, 1916), n. 11.

¹⁶ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 441–442.

¹⁷ Папа Свети Григорије II (папа од 715. до 731. године), један од најзначајнијих римских папа у VIII веку, заслужан је за оснивање нових црквених организација на Западу и ширење хришћанства. Супростављао се иконоборачкој политици римског цара Лава III Исавријанца и у ту сврху је 727. године у Риму сазвао локални сабор, који је потврдио православно учење о иконама. Horace Mann., „Pope St. Gregory II“, *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 6. New York: Robert Appleton Company, 1909. <https://www.newadvent.org/cathen/06787a.htm> (приступљено 6. 8. 2020. г).

¹⁸ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 18–26.

¹⁹ За разлику од Вилиброрда, који је ту промену имена схватио симболично, Винфрит задржава ново име и у својој кореспонденцији користиће име које је добио од папе. Чаировић, *Енглеска Црква у VIII веку*, 238.

²⁰ S. Bonifatii et Lulli epistolae, n. 12

намери да опораве хришћанство у јужној Фризији после паганске реакције. Будући стар, Вилиброрд је хтео да га постави за свог наследника. У својој скромности, Бонифације је одбио такав положај а на Вилибрордово инсистирање одговорио је да је он изасланик Апостолске столице и да без њене сагласности не може да се прихвати дужности коју му Вилиброрд нуди. Тражио је од Вилиброрда да га пусти да иде у земље у које га је иницијално Апостолска столица послала. Вилиброрд му је дао благослов и дозволио му да отпутује из Фризије.²¹ По Левисоновој тврдњи, Фризију је напустио јер је желео да самостално мисионари, те 721. године одлази²² и упућује се у северне области Хесена.²³ Успех у Хесену није био толики каквим га Вилибалд описује — да су се хиљаде крштавале — али био је довољан да се може размишљати о оснивању црквене организације. То је било могуће само уз помоћ Карла Мартела. Бонифације шаље свог сарадника Бинана у Рим да поднесе извештај папи, јер је желео да Апостолска столица буде у току са дешавањима у Германији. Пре одласка у Рим, сусрео се са Карлом Мартелом, желећи да сазна какво је његово виђење у вези са црквеном организацијом коју би желео да оснује.²⁴

Бонифацијева мисија у Хесену и Тирингији

Добивши од папе писмо, које му је донео његов сарадник Бинан, Бонифације се упућује у Рим са групом сарадника. Хаук имплицира хипотезу да су између папе и Бонифација постојали неки договори, а одговори се вероватно налазе у писму које је папа упутио Бонифацију.²⁵ Осим усменог исповедања вере, папи је морао да приложи и писани документ који је доказивао како он верује. У току дана папа је давао савете Бонифацију да чува праву веру и проповеда је паганима, као и онима који су од ње одступили због грехова. Папа је одлучио да га рукоположи за епископа и за датум његовог рукоположења одредио је 13. новембар. На празник Светог Андреја рукоположен је у чин епископа и при рукоположењу му је папа дао име Бонифације. У руке му је ставио књигу свештених закона и канона Цркве, као и декрете епископских сабора, и подучио га да чува те законе неповређене и да своје епархиоте учи да се владају по њима.²⁶ Новорукоположени епископ заклео се папи и обавезао се да ће чувати учење Цркве и бити лојалан римском папи

²¹ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 25–26.

²² Чаировић, *Црква у Енглеској у VIII веку*, 238.

²³ Хесен — покрајина у Немачкој

²⁴ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 447–448.

²⁵ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 448.

²⁶ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 28–30.

и његовим наследницима. Одбацивао је заједницу са епископима који не држе учења Отаца и обавезао се да такве пријави Апостолској столици. Своју заклетву је потврдио потписом и ставио је преко светог тела (претпоставља се преко моштију Светог Петра), а она је датирана на 30. новембар 722. године.²⁷

Папа је послао четири писма (писана у децембру 722. године), упућена: хришћанима Германије, клиру и народу Тирингије,²⁸ владарима Тирингије и Карлу Мартелу. Писмо које је папа упутио хришћанима и клиру Германије, који се налазе источно од реке Рајне, имплицира да је папа упознат са чињеницом да стање хришћанства у тим регионима није задовољавајуће. Он шаље Бонифација да у тим црквеним провинцијама заведе ред и да оне које су одступили од праве вере поврати у крило Цркве. На крају писма тражи од клира да му помогне у проповедању и логистици, обећавајући им награде на небу, а оне који би ометали његову мисију опомиње Божијом казном и вечним проклетством.²⁹ У писму упућеном народу и клиру Тирингије папа је одређенији и клиру говори како је дао упутства у вези са рукополагањем кандидата за свештенство, прилозима верника — и у које сврхе те прилоге треба расподелити — те са временом када ће се рукополагати клирици и крштавати катихумени. Народ и клир Тирингије у обавези је да слуша епископа, све док је он послушан Апостолској столици.³⁰ Папи Григорију је позната побожност кнезова Тирингије и моли се за успех њихове власти, напомињући да је Римска Црква духовна мајка свим верујућима. Од кнезова тражи да Бонифацију, новорукоположеном епископу који је утемељен у традицијама Апостолске столице, помогну у проповедању, јер им је послат да проповеда и подучи их правој вери.³¹ После тих писама шаље писмо Карлу Мартелу, у ком га обавештава о задацима који су Бонифацију поверени и моли да му помогне у његовој мисији. Новорукоположени епископ је, по папиним речима, на путу да преузме посао који му је одређен.³²

²⁷ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 16. — У науци не постоје сагласност о години рукоположења Светог Бонифација. Старији научници, које предводи Ретберг, сматрају да се рукоположење извршило 723. године; Јафе сматра да је Свети Бонифације рукоположен 722. године. Повод за размимоилажење у годинама представља различито датирање царских година и индиктиона (на крају једног папског писма из тог периода написано је: у седмој години владавине цара Лава тј. 723; а индиктиона 6. — 722. године). Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 448 (фуснота 2).

²⁸ Тирингија — покрајина у централном делу Немачке.

²⁹ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 17.

³⁰ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 18.

³¹ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 19.

³² *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 20.

Дошавши у Франачку државу, предао је Карлу писмо и признао га за свог господара и заштитника; после заклетве, са Карловом дозволом, упутио се у Хесен да проповеда хришћанство.³³ Карло издаје документ упућен световној и духовној власти, обавештавајући их да је Бонифације дошао код њега с молбом за заштиту. Карло одлучује да га стави под своју заштиту, што кнезовима и епископима даје на знање да Бонифацију, као његовом штићенику, не смеју бити учињене увреда и физичко насиље.³⁴ Као присталица римског модела проповедања хришћанства са англосаксонским утицајем, Бонифације је за узор имао методологију папе Григорија и Августина. Сусревши се са паганизмом, они су се трудили да паганске обичаје инкорпорирају у хришћанство и дају им хришћанску димензију.³⁵ Епископ Данило из Винчестера даје упутства Бонифацију како да приступи проповедању хришћанства међу паганима. Саветује му да не оспорава генеалогiju њихових богова и предлаже да им кроз разговор докаже да њихови богови имају почетак, уз питање како су могли да владају универзумом који нема почетак. Бонифације се мора трудити да његов приступ у разговор нема офанзивни карактер, него да га води полако и са великом смиреношћу. Предност хришћанства паганима треба доказати кроз немоћ њихових богова, који не кажњавају мисионаре који руше њихове кипове и храмове, те кроз економски напредак хришћана, који живе у богатим земљама, док пагани живе у хладним земљама севера.³⁶

Године 724. Бонифације је посекао храст посвећен Јупитеру у месту Гајсмар, који је паганима служио као светилиште. Првобитно је од храста одсекао један стуб, а потом је, по Божијој вољи, дунуо ветар, храст је пао и распао се у четири дела. Видевши ово чудо, пагани који су до тада у срцу проклињали Бонифација што чини такво богохулно дело почели су да верују и благосиљају Бога. У договору са сарадницима, Бонифације је од храста направио проповедаоницу и посветио је Светом Петру.³⁷ Тим смелим потезом желео је да покаже паганима да је њихово поуздање у богове бесмислено. Дела чине више од речи, а капела коју је подигао на том месту више је говорила него многе проповеди.

У раду је имао проблема са франачким епископом града Мајнца, о чему је известио папу, који је то пренео Карлу Мартелу. Повод за сукоб са франачким епископом било је то што је Бонифације мисионарио у Хесену без његовог одобрења.³⁸

³³ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 30.

³⁴ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 22.

³⁵ Чаировић, *Енглеска Црква у VIII веку*, 239.

³⁶ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 22.

³⁷ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 31.

³⁸ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 457.

После рушења храста код Гајсмара, Бонифације се са својим сарадницима упутио у Тирингију. Због тираније тириншких кнезова Теобалда и Хедена народ се одвојио од хришћанства, а страдању је допринела и инвазија Саксонаца на ту кнежевину. У Тирингији је имао противнике у лицу представника секти, али је њих стигла Божија казна.³⁹ Кнежевска породица Хеден управљала је Тирингијом и доминирала тим регионом; кнез Хеден I, који је владао почетком VII века, био је моћна препрека саксонским упадима у Франачку државу. Тириншки кнез Хеден Млађи 704. године Вилиброрду поклања земљу у месту Арнштат. Поред тог поклона, године 717. дарује му на управу и манастир Хамелберг. То се десило месец дана после победе код Виншија, што говори о франачко–тириншкој кооперацији. Житије описује Теобалда и Хедена у веома лошем светлу, а Мордок сматра да се ти подаци односе на старије Хедене а не на Хедена Млађег. У борбама које је Карло Мартел водио против Саксонаца 718. и 720. године фронт у Тирингији се стабилизовао, и — што је занимљиво — породица Хеден се не помиње.⁴⁰ Када папа шаље писмо саксонским кнезовима, он не помиње Хедене. Пре доласка Бонифација у Тирингију дошло је до инвазије Саксонаца, што је довело до тога да становници Тирингије буду приморавани да се одрекну хришћанства, али су они то одбили. Инвазија Саксонаца проузроковала је интерне конфликте владајућих тириншких елита, што је допринело погоршању стања хришћанства у тој области.⁴¹

Однос са Карлом Мартелом био је задовољавајући, али никад није могао да достигне онај степен сарадње који је Вилиброрд имао са Карлом Мартелом. Црква у Утрехту била је финансијски подржавана, а Бонифације је могао да рачуна само на финансијску помоћ обраћеника. Лоши односи које је имао са франачким клиром довели су до захлађења односа са Карлом Мартелом, на кога је, очито, франачки клир имао утицај. Папа је схватао деликатност његовог положаја, храбрио га је и опомињао да не прекида заједницу са њима. Деценија коју је провео у Тирингији и Хесену допринела је да ти крајеви буду коначно придобијени за хришћанство, као и за то да се изгради црквена организација у централној Немачкој.⁴² На Бонифацијев позив прикључују му се сарадници из Британије, међу којима је било доста учених људи. Захваљујући њима, мисија је добила нови замах: велики

³⁹ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 32–33.

⁴⁰ James Palmer, *Anglo-Saxons in Frankish World*, (Belgium: Brepols, 2009), 100–101.

⁴¹ John-Henry Clay, „The Baptismal Rite in Conversion-Period Germany“ (чланак је представљен 8. јула 2015. године на Интернационалном конгресу средњовековља у Лидсу), 6–7, <https://durham.academia.edu/JohnHenryClay> (приступљено 1.8.2020.г.).

⁴² Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 465–466.

број народа којима су они проповедали напустио је паганство и лажне богове и прихватио је хришћанство.⁴³

Папа Григорије II умире 11. фебруара 731. године, а наслеђује га Григорије III, устоличен 29. марта 732. године.⁴⁴ Бонифације је са новим папом успоставио контакт, пославши му писмо у коме му је описао садашњи рад и сарадњу коју је имао са његовим претходником.⁴⁵ Папа му је на писмо позитивно одговорио и послао му одговор којим га проглашава за архиепископа и шаље му палијум, одређујући му време када ће га носити (литургија и када рукополаже нове епископе). Папа му је дао благослов да рукополаже нове епископе у местима где се број верника повећао, напомињући му да приликом рукоположења новог епископа позове два или три епископа да му саслужују и да то рукоположење прође у њиховом присуству. Из овог се види да је папи стало да се нова јерархија конституише у складу са канонским правом.⁴⁶ Писмо такође показује да Рим није био добро упознат са стањем у Германији. Папа је Бонифацију дао архиепископско достојанство а куриозитет је био тај што му није одредио катедру где ће столовати, тако да је он, који је 10 година био мисионарски епископ без катедре, био унапређен у чин архиепископа који нема своју катедру нити епископе који су му подређени. Бонифације је боље него папа схватао тежину положаја у Германији и сâм није тражио од папе унапређење у чин архиепископа нити је размишљао о оснивању нових епархија у Тирингији и Хесену. У наредном периоду није дошло до конституције епархија у тим областима и, упркос напорима које је преузео, остао је само титуларни архиепископ.⁴⁷

Оснивање црквене организације у Баварској

Трећи Бонифацијев одлазак у Рим 738. године био је подстакнут Карловим освајањима у Вестфалији.⁴⁸ Бонифацију и његовим сарадницима отворила се нова покрајина за мисионарење и хтео је да му папа дâ бла-

⁴³ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 34.

⁴⁴ Папа Свети Григорије III (управљао Римском Црквом од 731. до 741. године) по питању иконоборства подржавао је политику свог претходника. На локалним саборима у Риму 731. године донесене су одлуке које су одражавале православно учење о иконама. Цар Лав III Исавријанац одузео је Римској Цркви епархије на Балканском полуострву због противљења његовој иконоборачкој политици. Horace Mann, „Pope St. Gregory III“, *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 6, New York: Robert Appleton Company, 1909. <https://www.newadvent.org/cathen/06789a.htm> (приступљено 6. 8. 2020. г.).

⁴⁵ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 34–35.

⁴⁶ *Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 28.

⁴⁷ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 468–469.

⁴⁸ Вестфалија — покрајина у северозападном делу Немачке.

гослов за мисионарење у тој области. Међутим, победу над Саксонцима Карло није успео да искористи — Бонифацијева интенција да проповеда у тим областима била је преурађена и није јој било суђено да се оствари.⁴⁹ Бонифације се спремао за ту мисију и писао је својим пријатељима на Острву да се моле за успех мисије да се пагани Саксонци обрате вери, јер су Англосаксонци и Саксонци једно тело и једна крв.⁵⁰

Бонифације је хтео да се повуче са чела мисије али му папа није дозволио; наредио му је да се врати и настави започети посао, о чему он пише својим ученицима. Писмо је писано из Рима, у време док је чекао да се у Риму одржи локални сабор.⁵¹ Папа Григорије пише неколика писма упућена епископима, игуманима и свештеницима Германије, којима препоручује Бонифација који се враћа из Рима,⁵² народу и властима Хесена и Тирингије,⁵³ епископима Бајерна⁵⁴ и Алеманије.⁵⁵

Оснивање нове црквене организације у Баварској планирали су папа Григорије II и баварски кнез Теодо, међутим њихов план није остварен.⁵⁶ Године 716. кнез добија задатак од папе да организује Цркву у Баварској по узору на Цркве у Фризији и Енглеској. Упркос доласку три папина легата, напори Рима нису уродили плодом.⁵⁷ Ствари се померају са мртве тачке када Одило постаје кнез Баварске; он, за разлику од свог претходника, није признавао франачку врховну власт. Поред тога, ауторитет Карла Мартела гарантовао му је сигурност, а у Баварској није био сматран за франачког архиепископа и заступника њихових интереса, него папског изасланика.⁵⁸

⁴⁹ Чаировић, *Црква у Енглеској у VIII веку*, 241–242.

⁵⁰ *Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 46.

⁵¹ *Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 41.

⁵² *Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 42.

⁵³ *Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 43 У проомијуму писма, поред Тиринжана и Хесенаца, помињу се племена која су била у јурисдикцији франачких епископа са десне стране Рајне. Папа је планирао црквену провинцију која је задржала у јурисдикциона права франачких епископа и, због њиховог жестоког отпора, та замисао није могла да се оствари. Док је радио у мисионарским областима, није имао великих проблема са франачким епископима, али како је улазио у подручје њихових интереса, покушавајући да реформише франачку црквену организацију, наишао је на жестоки отпор франачких епископа. Карло Мартел није смео да се замера епископима, иза којих су стајале моћне франачке племићке породице, тако да је очекивана помоћ изостала. Eugen Ewig, „Partstvo se udaljava od carstva i približava Francima“ у *Velika povijest Crkve III/1*, ur. Hubert Jedin i dr. (pr. Josip Ritig, Leo Držić) (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2001), 15.

⁵⁴ Бајерн — покрајина у југоисточном делу Немачке; Алеманија — географска област која је у IX веку обухватала слив реке Рајне, на југу до Боденског језера, а на истоку до горњег слива Дунава.

⁵⁵ *Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 44.

⁵⁶ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 480.

⁵⁷ Чаировић, *Црква у Енглеској у VIII веку*, 244.

⁵⁸ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 480–481.

Папа је у писму Бонифацију изнео план црквене организације у Баварској. Обавестио је Бонифација да је епископа Вивила он рукоположио и да треба да рукоположи три епископа, тако да у Баварској постоје четири епископа и да сваки има своју епархију. У случају да епископ Вивило одступи од праве вере, Бонифације је дужан да га подучи и врати на прави пут. Епископи морају бити научени апостолској и католичанској традицији Римске катедре, тако да би могли да подучавају и друге. Папа му даје практичне савете о признавању рукоположења свештеника од стране епископа који су били непознати Бонифацију, о крштењу и наређује му да присуствује Сабору који ће се одржати на обалама реке Дунав. Бонифације би на Сабору учествовао у својству папиног изасланика.⁵⁹ Писац Житија помиње само три катедре које је Бонифације основао: Салцбург — где је столовао епископ Јован, Фрајзинг — где је био епископ Еремберт, и Регенсбург — са епископом Гаибалдом на челу. Епископ Вивило је управљао епархијом из места Пасау.⁶⁰ Баварска је пре Бонифацијевог доласка имала бројне хришћанске заједнице, захваљујући мисионарима који су ту проповедали у VII веку, а имали су и епископе пре него што је Бонифације рукоположио иједног. Занимљив је и податак који Палмер доноси да су три од четири епископа које је Бонифације наводно поставио уствари били на катедрама пре него што је он дошао у Баварску.⁶¹ Томас Нобл наводи да су четири услова допринела да Бонифације и његов учитељ Вилиброрд буду успешни у оснивању нових црквених катедре. Први услов: места где су те катедре основане — Утрехт, Вирзбург, Ајхштат и др; други услов: обојица мисионара успоставила су јаке везе са франачким мајордомима; трећи услов: Вилиброрд и Бонифације су посетили Рим, створили блиске везе са папама и били су експоненти њиховог утицаја северно од Алпа; четврти услов: Бонифације је 732. године од папе добио палијум, који је је означавао да је тај епископ у звању митрополита. Покушаји Бонифација да успостави митрополитску хијерархију нису довели до успеха и тек је у IX веку сваки митрополит морао да затражи од папе палијум као инсигнију свог чина.⁶²

До Бонифацијевог доласка у Баварску, Црква у Баварској била је самостална у односу на Рим. Доласком Бонифација она постаје подређена Риму, а баварски кнез стиче власт еквивалентну франачком мајордому, јер је за постављање новог епископа била потребна његова сагласност. Бонифа-

⁵⁹ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 46.

⁶⁰ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 38.

⁶¹ Palmer, *Anglo-Saxon in a Frankish World*, 154.

⁶² Thomas F. X. Noble, „The christian Church as an institution“, in *The Cambridge History of Christianity, Volume 3: Early Medieval Christianities c.600 — c.1100*, ed. Thomas F. X. Noble and Julia M. H. Smith (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 256.

ције је са баварским епископима одржао Сабор — не знају се време и место одржавања Сабора (претпоставља се да је то био Регенсбург или Пасау) — али су до нас дошли закључци Сабора: среда и петак су недељни а Четрдесетница годишњи пост, најмање једном у три до четири недеље треба да се причешћује, ниједан брак не би требало да буде закључен ако се пре тога не обавести свештеник и облације за живе и покојне не би требале да изостају. Црква у Баварској била је независна у односу на Цркву у Франачкој и била је заштићена законом.⁶³ Уређујући црквене прилике у Баварској, Бонифације се сусрео са ирским монасима. Према њима је имао хладан однос, а ти мисионари су успели да у Франачкој створе мисионарску базу и били су веома успешни у јужној Германији, као што су били њихови преци неколико векова раније у северној Британији. Опат, а касније и епископ Салцбурга (745–784) Вергилије био је главни Бонифацијев противник у Баварској. Имао је учење да под земљом постоје још један свет и други људи, тј. мешао је класичну спекулацију о половима са ирским веровањем да постоји свет са друге стране, чији су становници живели паралелно са људским родом.⁶⁴ Сукоби између Англосаксонаца и Ираца уносили су забуну међу Франке, који нису схватили зашто се Ирци и Англосаксонци супростављају једни другима кад је циљ проповедања да се покрсте паганска племена. Ирско доживљавање Цркве и њене еклисиологије није било у складу са римским и англосаксонским схватањем и претило је великим последицама по хришћанство које се формирало на тим просторима.⁶⁵

Црква у Баварској постала је архиепископија када је папа 799. године епископу Салцбурга, Арну, послао палијум и уздигао га на достојанство архиепископа, а када је Салцбург постао архиепископска катедрa.⁶⁶

Реформски сабори у Франачкој Цркви

Реформе у Франачкој Цркви нису могле да се спроведу док је у Франачкој држави владао мајордом Карло Мартел. У писму које је Бонифације послао епископу Данилу описан је однос између Бонифација и Карла Мартела. Подршка Карла Мартела била је круцијална за успех мисије; без његове сагласности није успевао да управља вернима нити да штити клирике који су му били подређени. Укидање паганских обичаја и уништавање паганске инфраструктуре није било могуће без њего-

⁶³ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 489–495.

⁶⁴ Питер Браун, *Усион хришћанства на Западу — Тријумф и разноликост 200–1000. године* (превела Богдана Николић), (Београд: Слио, 2010), 538–539.

⁶⁵ Чаировић, *Црква у Енглеској у VIII веку*, 259.

⁶⁶ Ивица Чаировић, „Бонифације — мисионар и(ли) реформатор“, *Теолошки погледи* XLVI (3/ 2013): 905; Чаировић, *Црква у Енглеској у VIII веку*, 244–245.

ве заповести. Када је долазио у његово окружење да обезбеди подршку, није могао, као што је канонско право захтевало, да избегне контакт са таквим људима. Све што је могао да уради било је да толерише њихово понашање. Са друге стране, ако би избегавао мајордомово окружење, не би успео да се приближи мајордому и бојао се да ће његов мисионарски рад доживети велики неуспех.⁶⁷ Мрљу у његовим односима са Црквом чини одузимање црквене имовине и једини је од Пипинида о коме су црквени писци писали негативно. Факат одузимања црквене имовине не може се порећи; но, ипак су његове заслуге за ширење хришћанства огромне: одбранио је западни део хришћанске Европе од муслиманске најезде; такође, захваљујући његовој политичкој подршци Вилиброрд и Бонифације могли су да проповедају на простору Фризије односно Германије и да на тим просторима оснивају црквене организације.⁶⁸

Карло Мартел умире 741. године и наслеђују га синови: Грифо,⁶⁹ Карломан⁷⁰ и Пипин. После смрти оца Грифо преузима власт у држави и Бонифације му шаље писмо тражећи заштиту за клирике и народ у Тирингији због могућих напада пагана на хришћане.⁷¹ Грифо се није дуго одржао на позицији мајордома, јер су Карломан и Пипин извршили државни удар и преузели власт. Карломан и Пипин су административно поделили државу, створивши у данашњем смислу федерацију. Бонифације је успоставио сарадњу са Карломаном и до свог повлачења у манастир 747. године успео је да оствари оно што са његовим оцем није успео. На папски престо долази папа Захарије⁷² и Бонифације му, по интронизацији, шаље писмо и подноси извештај о дотадашњем раду.

Бонифације обавештава папу да је рукоположио три епископа и поделио ту црквену организацију у три епархије, са седиштима у Вирзбургу, Ерфурту и Бурабургу. Папа је замољен да потврди те нове епархије како би оне биле основане речју Светог Петра и заповешћу Апостолске столице. Карломан, у

⁶⁷ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 63.

⁶⁸ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 500.

⁶⁹ Грифо (рођен око 725. године — преминуо 753. године), ванбрачни син Карла Мартела, после смрти оца преузео је власт у држави, али су га полубраћа срушила са власти и заточила.

⁷⁰ Карломан (рођен око 710. године — преминуо 754. године), син Карла Мартела, брат Пипина Малог, после смрти оца добио је на управу Аустразију, којом је владао до 747. године, када се повлачи у манастир Монте Касино, где је преминуо.

⁷¹ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 48.

⁷² Папа Захарије (датум рођења непознат — преминуо у марту 752. године; управљао Римском Црквом од 741. до 752. године) наставио је иконофилску политику својих претходника, а интензивније се ангажовао на реформи Франачке Цркве, давши Бонифацију благослов да одржи реформске саборе који су јаче повезивали Римску и Франачку Цркву. Johann Peter Kirsch, „Pope St. Zachary“, *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 15. New York: Robert Appleton Company, 1912. <https://www.newadvent.org/cathen/15743b.htm> (посећено 6. 8. 2020. г.).

писму означен као император Франака, дозволио је да се сазове сабор у областима које су под његовом управом. По Бонифацијевим речима, у Франачкој више од 80 година није био сазиван сабор,⁷³ а велики број епископских катедри био је под управом лаика и недостојних клирика. Подршка папе на реформском сабору, поред подршке Карломана, ојачала би позицију Бонифација на Сабору, омогућавала усвајање програма црквених реформи и њихово имплементирање у живот Цркве. Стање франачког клира било је незадовољавајуће: ђакони и свештеници нису били достојни свог чина а епископи су ишли у рат и проливали крв непријатеља. Занимљиво је да су епископи и свештеници имали децу коју су добијали у току своје презвитерске и епископске службе; вративши се из Рима, разгласили су да им је папа дао благослов да наставе да обављају своју службу. Бонифације није био сигуран да је Апостолска столица судила супротно од канонских норми.⁷⁴

Упркос пропагирању целибата на Западу од стране Рима долазимо до податка да је клир бивао жењен или да су добијали децу у току своје службе. Епископима је Пето-шестим сабором из 692. године забрањено да ступају у брак, док је ђаконима и свештеницима Први васељенски сабор дозволио да буду у законитом браку и да не морају да буду у целибату. Ситуација коју је Бонифације затекао била је парадоксална: Црква у Франачкој која је у духовном јединству са римским папом али не под његовом духовном влашћу има у својим редовима клирике који имају потомство, а велики број њих добио је децу у време док је био у чину. Као неке ко је индоктриниран римском праксом, ситуација коју је затекао у Франачкој била је неприхватљива; но, није могао и није смео да се отворено побуни против таквог уређења, јер би против себе изазвао франачки епископат. Постављањем својих ученика на епископске катедре и ширењем утицаја англосаксонских мисионара, Бонифације је могао да потисне праксу женидби клира.

У писму које је послао папи, Бонифације није тражио потврду за епископа Вилибалда, кога је рукоположио 741. године. Ајхштат, место за које је Вилибалд био назначен, није имао инфраструктуру да буде епископско седиште, те је тек 745. био устоличен на катедру. Три града која су имала развијену црквену и градску инфраструктуру добила су своје епископе неколико година раније и епископи које је Бонифације рукоположио били су: за Вирзбург — Буркхард, за Бурабург — епископ Вита и за Ерфурт — епископ Абелар.⁷⁵

⁷³ Бонифације је у писму папи написао да више од 80 година није сазиван сабор, а последњи документовани сабор био је одржан у Оксеру 695. године. Michael Edward Moore, „Canon Law and Royal Power in the Councils and Letters of St. Boniface“, *The Bulletin of Medieval Canon Law*, Vol. 28 (2008): 13.

⁷⁴ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 50.

⁷⁵ Carl Joseph von Hefele, *Conciliengeschichte— dritter band* (Freiburg im Breisgau: Herber'sche Buchhandlung, 1877), 495–496.

Папа је Бонифацију скренуо пажњу на то да епископ треба да стољује у граду, а не у малом граду или селу. Својим писмом потврдио је оснивање нових епископија са седиштима у градовима које је Бонифације предложио. Молбу Бонифација да за живота одреди и рукоположи себи наследника папа није могао да одобри, јер је то било противно канонима, а из икономије му је дозволио да има помоћника који ће му асистирати у раду. Папа му даје и одобрење да са свештеничке дужности суспендује клирике (епископе, свештенике и ђаконе) који имају више од једне жене и који учествују у војним походима и проливају крв.⁷⁶

Карломан и Бонифације 21. априла 742. године отварају Сабор који у науци има назив *Concillium Germanicum*. Бинтерим сматра да је Сабор одржан у Франкфурту, други научници претпостављају да је то било у Вормсу, а као места одржавања сабора помињу се и Регенсбург и Аугсбург. Сабору је присуствовало седам епископа (међу њима и тројица епископа које је Бонифације рукоположио), а Карломан је у проомијуму документа означен као *dux et princeps Francorum*. Сабор је донео седам канона који су регулисали положај клирика и њихов однос према надлежном епископу, а у првом канону Бонифације је означен као архиепископ и легат Светог Петра.⁷⁷ *Concillium Germanicum* је постао основа за све реформске саборе које је Бонифације одржао и тиме је стекао велики утицај на уређивање прилика у Франачкој Цркви.⁷⁸ Карломан је на Сабору имао одлучујући утицај, а Сабор је био франачки национални сабор уз учешће папског легата Бонифација. Различити погледи на Сабор нису спречили Бонифација и Карломана да остваре своје интересе. Карломан је индиректно признао Бонифација за аустразијског архиепископа, а Бонифације је уз помоћ Карломана увео ред у црквеним областима које се налазе у Карломановом делу Франачке државе. Папа није имао увид у дешавања на Сабору; није знао ко је на њему одлучивао. Карломан је поштовао папу и Римску Цркву али је реалну власт у Цркви он преузео.⁷⁹ Одлуке на Сабору донесене су у име Карломана, кнеза и начелника Франака, што је била другачија пракса у односу на дотадашње саборе који су одржавани за време династије Меровинга. Од 742. године саборске одлуке стичу правну снагу у Франачкој држави и мајордом, а касније краљ, објављује их у своје име као државни закон.⁸⁰

Следећи сабор у Аустразији био је одржан 1. марта 743. године у месту Лифтина у области под Карломановом влашћу.⁸¹ Естинес или Лифтина

⁷⁶ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 51

⁷⁷ Hefele, *Conciliengeschichte*, 498–500.

⁷⁸ Michael Edward Moore, „Canon Law”, 8.

⁷⁹ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 510–511.

⁸⁰ Чаировић, *Црква у Енџлеској у VIII веку*, 246.

⁸¹ Hefele, *Conciliengeschichte*, 501.

била је краљевска вила код места Хененгау, близу манастира Лаубах. Број епископа који су присуствовали Сабору није познат, а велики број племића присуствовао је заседањима.⁸² Сабор је донео четири канона, док из каснијих редакција сазнајемо да су била донесена још три.⁸³ Поред потврде одлука претходног сабора донесени су канони који су забрањивали продају хришћанских робова паганима, а затим и они о забрањеним браковима и кажњавању оних који упражњавају паганске обичаје. Сабор се позабавио питањем враћања црквене имовине одузете за време Карла Мартела. Власт је морала да донесе соломонско решење: са једне стране била је Црква која је тражила назад своју црквену имовину, а са друге племићи који су ту земљу добили — а доста земље себи је присвојила и држава. Власт је успела да постигне компромис: Цркви је за одузету земљу плаћана рента а по смрти племића који је ту земљу присвојио она је била враћана Цркви.⁸⁴

Бонифације обавештава папу о саборима које је одржао. Његова писма нису сачувана, али су до нас дошли папини одговори (код Тангла под бројем 59 и 60). У првом писму папа је обрадован вестима које је примио од Бонифација и шаље палијуме за посвећене епископе и спомиње му Адалберта и Клемента,⁸⁵ јеретике против којих је Бонифације писао папи. Друго писмо није било у срдачном тону; папа одговара на Бонифацијеве оптужбе да је за двојицу архиепископа примио новац. Папа одбацује оптужбе за симонију, а Бонифацију су непријатељи митрополитског уређења пријавили да су Абел и Хертберт дали новац за тај високи црквени чин.⁸⁶ У годинама 743. и 744. Бонифације је посветио на катедре архиепископа три епископа: Грима за Руан, Абела за Ремс и Хартберта за Сенс. Пипин у свом делу државе није имао сарадника као што је имао његов брат Карломан. Он је Бонифацију омогућио заштиту у Неустрији, еквивалентну оној коју је имао у Аустразији. Митрополите које је он поставио на те функције Бонифације је посветио али у Неустрији није добио црквену функцију.⁸⁷

Трећи реформски сабор одржан је 2. марта 744. године у Соасону, у области под Пипиновом влашћу. Сабор је донео 10 канона а најважнији су ти да признају Никејски Символ вере и да се сабори епископа одржа-

⁸² Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 515.

⁸³ Hefele, *Conciliengeschichte*, 503–504

⁸⁴ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 515–516

⁸⁵ Адалберт је био пореклом Гал који је рукоположен од стране неких епископа; доцније се прогласио за епископа и чинио лажна чуда. Клемент је био пореклом Ирац, такође у епископском чину као и Адалберт. Исповедао је предестинацију, ирско слављење Васкрса, погрешно учење о Христовом деловању у загробном свету и старо-заветно схватање брака за жену чији је муж умро.

⁸⁶ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 59, 60.

⁸⁷ Hefele, *Conciliengeschichte*, 513; Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 525–526.

вају једном годишње.⁸⁸ У одлукама овог сабора не говори се подробно о јеретичким учењима Адалберта и Климента, него је само истакнуто да много људи може да буде заведено причама лажљивих свештеника.⁸⁹ Поставља се питање да ли је Сабор окупио само епископе из Пипинових области или су били присутни и епископи из Аустразије. Већина научника прихвата да су били присутни епископи из оба дела државе, мада постоје и научници који сматрају да су били само епископи из Неустрије.⁹⁰

Последњи велики реформски сабор био је одржан 745. године, а у науци је познат као *Concilium germanicum II*. Протоколи Сабора нису сачувани, као ни извештај који је Бонифације послао у Рим. Закључци Сабора своде се на следеће: епископ Гевилиб из Мајнца склоњен је са катедре, а осуђени су Адалберт и Клемент. Најважнији задатак који је Сабор преузео било је одређивање катедре за Бонифација. Он је од 742. године признат као аустразијски архиепископ али није имао своју епархију, а одлука Карломана и Пипина била је да једну епархију подигну на ниво архиепископије и да је онда предају Бонифацију. Избор је пао на Келн, који је због свог специфичног положаја омогућавао Бонифацију да мисионари у паганским деловима Германије а и да надзире области у којима је проповедао.⁹¹

Манастири као упоришта Бонифацијеве мисионарске политике

Манастирски живот је био у блиском контакту са спољним светом и одговарао је на његове потребе, а политички, социјални и економски утицај манастира био је еквивалентан утицају градова у каснијим вековима. Мрежа нових манастира у VIII веку настала је под утицајем англосаксонских мисионара. Пре њиховог доласка, Колумбан⁹² је основао манастире чији су покровитељи били краљеви и чланови њихових породица. Пример краљевске породице следили су и чланови аристократије, па су и они оснивали манастире. Епископи нису радо гледали на осни-

⁸⁸ Hefele, *Conciliengeschichte*, 518–520.

⁸⁹ Чаировић, *Црква у Енглеској у VIII веку*, 258.

⁹⁰ Hefele, *Conciliengeschichte*, 520–521.

⁹¹ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 544–545; Hefele, *Conciliengeschichte*, 523–530.

⁹² Колумбан, игуман манастира Луксеил и Бобио (рођен у Западном Лајнстеру, Ирска 543. године — преминуо у манастиру Бобио, Италија, 21. новембар 615. године), основао је манастир Луксеил 590. године, а на Континенту је заступао келтску праксу слављења Васкрса. Columba Edmonds, “ St. Columbanus“, *The Catholic Encyclopedia*, Vol.4. New York: Robert Appleton Company, 1908. <https://www.newadvent.org/cathen/04137a.htm> (посећено 6. 8. 2020. г.).

вање манастира који нису били под њиховом влашћу. Епископска власт у VII веку била је јака и неколико градова као што су Трир, Ремс, Сенс, Оксер и др. постали су упоришта утицајних аристократских фамилија (треба имати у виду да је велики број епископа потицао из редова аристократије). Ко је хтео апсолутистичку власт у држави, био он краљ или мајордом, морао је да победи те градове. Када је Пипин III постао краљ, на Сабору који је одржан у Веру 755. године, манастири су постали краљевски или епископски, а аристократија је изгубила право да поседује манастире, чиме је изгубила и полугу утицаја на црквене послове.⁹³

Први манастир који је Бонифације подигао био је манастир код места Амонебург.⁹⁴ Вилибалд нешто мање помиње манастир Ордруф, који бележи као место за рад. У манастирима се држало правило Светог Бенедикта. Бонифације је младост провео у манастирима који су држали правило Светог Бенедикта, а у Франачкој је било у употреби тзв. мешовито правило (*regula mixta*; пун назив тог правила гласио је: *Regula sancti Benedicti vel sancti Columbanii*), правило које је било мешавина правила Светог Бенедикта и Светог Колумбана. Међу научницима није било сагласја да ли је Бонифације у Германији користио само Бенедиктово правило или је користио оба.⁹⁵

У Тирингији и пределима око реке Мајне настали су манастири: Кичинген, Оксенфурт и Таубербишофсхајм.⁹⁶ Игуманија манастира Таубербишофсхајм била је Бонифацијева рођака Леоба. По речима Брауна, манастири су били носиоци покрштавања и били су делотворнији од високе црквене политике која се везивала за делатност водећих мисионара.⁹⁷ Англосаксонска особеност, сугуби манастири, пренела се и у Германију; једини манастир који је баштинио ту традицију био је манастир Хајденхајм. Када је преминуо оснивач манастира, Винибалд, старешина манастира постала је његова сестра Валбурга.⁹⁸

Најзначајнији Бонифацијев манастир био је манастир Фулда. Године 751. Бонифације пише писмо папи у коме га моли за дозволу да оснује манастир који се налази у дивљини, у области где проповеда. Група монаха коју је он довео већ се била населила, живела је по правилима Светог Бенедикта и градила је манастир. Земљиште за манастир добио је од Карломана, некадашњег владара Франака. Пошто је био стар, тражио је од

⁹³ Mayke de Jong, „Carolinian monasticism: the power of prayer“, in *The New Cambridge Medieval History, volume II c. 700 — c.900*, ed. Rosamond McKitterick, (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 623–626.

⁹⁴ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 26.

⁹⁵ Palmer, *Anglo-Saxon in a Frankish World*, 181–86.

⁹⁶ Ewig, „Papstvo se udaljava od carstva i približava Francima“, 15.

⁹⁷ Браун, *Усион хришћанства на Зајпагу*, 544–545.

⁹⁸ Чаировић, *Црква у Енглеској у VIII веку*, 245.

папе одобрење да буде сахрањен у том манастиру.⁹⁹ Извештавајући папу о локацији будућег манастира, писао је оно што су Римљани желели да чују — да се то место налази у дивљини. У ствари, Фулда се налазила на путу који је пресецао средишњу Германију у правцу исток–запад, а у близини тог места налазиле су се рушевине меровиншке тврђаве.¹⁰⁰ Слика Фулде као пустиње асоцира на слику духовне пустиње, која се повезује са аскетским животом. Од велике важности било је то што је Бонифације замислио свој подухват у хагиографским терминима. Манастир је требало да постане место његовог почивања и, после тога, свето место.¹⁰¹

Папа одговара позитивно на Бонифацијеву молбу: манастир ставља под заштиту Апостолске столице и изузима од јурисдикције било које Цркве. Игуман је добио власт да одреди ко од свештеника сме да служи литургију у манастиру. На крају, папа клирицима прети екскомуникацијом, независно од чина и припадности било којој црквеној јединици, ако наруше привилегије које је он дао манастиру.¹⁰² Привилегија коју је папа дао манастиру Фулда била је новина у Франачкој Цркви. Бонифације је био свестан опасности по своју задужбину после његове смрти, због непријатеља у франачком клиру, који би уништили његов манастир чим њега не буде било. Манастири који уживају заштиту постојали су у Енглеској и Италији, тако да та установа није била непозната папи и Бонифацију.¹⁰³ Даровавши манастиру привилегије, папа је услишио Бонифацијеву молбу, а поред тога је у Франачкој створена институција ставропигијалног манастира, који је изузет од власти локалног епископа.

Бонифације као епархијски епископ

Уз даривање Бонифација палијумом и достојанством архиепископа, папа Григорије II није му одредио епархију којом ће управљати. То је створило преседан — да епископ у достојанству архиепископа, мисионар и експонент интереса Римске Цркве, који је имао сагласност државне власти да мисионари, нема своју катедру. Бонифације је имао жељу да заузме катедру у Келну. Положај Келна као метрополе, седиште архиепископа Германије, омогућавао му је да преузме контролу над проповедањем хришћанства у Саксонији, као и да подржава епископе градова Утрехт, Бурабург и Ерфурт у њиховој мисији проповедања хришћанства. Положај архиепископа Келна онемогућавао је његове противнике, епископе гра-

⁹⁹ *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 86.

¹⁰⁰ Браун, *Усџон хришћанства на Западу*, 537–538.

¹⁰¹ Palmer, *Anglo-Saxon in a Frankish World*, 149.

¹⁰² *S. Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 89.

¹⁰³ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 567.

дова Мајнц и Трир. Папа га поставља за архиепископа града Келн¹⁰⁴ када је та катедра остала упражњена 745. године.¹⁰⁵ Упркос подршци од стране Карломана, Бонифације није успео да заузме катедру у Келну. Опозиција, коју су представљали франачки племићи, није дозволила Бонифацију да буде архиепископ у Келну. Они су тиме доказали да су поседовали реалну власт у Франачкој Цркви, иако нису својим поступком устали против папе и његовог ауторитета, а непријатељство са Бонифацијем учинило је то да се они изјасне против његовог избора.¹⁰⁶ Свестан да Франци нису испунили дато обећање, папа му као епархију даје град Мајнц.¹⁰⁷ Бонифације никад није затражио митрополитски статус за Мајнц, тако да је постао архиепископ чија је катедра носила титулу епархије.¹⁰⁸

Крунисање Пипина за краља

Мајордом Пипин постаје краљ 751. године, када је последњи краљ из династије Меровинга, Хилдерик III, скинут са престола и послат у манастир. Франачки анали доносе нам саопштење да је Пипин послао изасланство — игумана Фулрада из Сен Денија и епископа Буркхарда из Вирзбурга — да питају папу да ли је право да краљ Хилдерих, који је био краљ али није имао реалну моћ, треба да буде краљ или то треба да буде Пипин.¹⁰⁹ Папа је одговорио да није право да Хилдерих седи на трону, али су извори за тај историјски маневар проблематични.¹¹⁰

Житије Бонифацијево говори само о томе да је Пипин постао краљ. Када су нереди захватили земљу, он је преузео власт и као нови краљ обећао је да ће спровести у дејство декрете епископских сабора и обновити канонске институције које је његов брат Карломан успоставио под утицајем архиепископа Бонифација.¹¹¹ Улога Бонифација није била од круцијалног значаја за промену династије. Изасланици франачког двора били су игуман манастира Сен Дени, Фулрад, и епископ Буркхард из

¹⁰⁴ S. Bonifatii et Lulli epistolae, n. 60.

¹⁰⁵ John-Henry Clay, „Saint Boniface pastoral strategy in central Germany, 721–751“ (овај чланак је представљен на конференцији „Рани средњовековни манастирски живот у областима Северног мора“ на Универзитету Кент, 25. априла 2015. године), 10. <https://durham.academia.edu/JohnHenryClay> (приступљено 3.8.2020.г.).

¹⁰⁶ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 550–552.

¹⁰⁷ S. Bonifatii et Lulli epistolae, n. 80.

¹⁰⁸ John-Henry Clay, „Saint Boniface pastoral strategy“, 11.

¹⁰⁹ *Annales Regni Francorum, inde ab a. 741 usque ad a. 829 qui dicuntur Annales Laurissenses maiores et Einhardi*, MGH *Scriptores Rerum Germanicum in usum scholarum*, Rec. Fridericus Kurze (Hannoverae: Impensis bibliopolii Hahniani, 1895), a. 750, 8–10.

¹¹⁰ Palmer, *Anglo-Saxon in a Frankish World*, 84.

¹¹¹ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 40.

Вирзбурга, а папа је дао одобрење за смену династије. Бонифације се није мешао у династичке борбе; његов основни циљ било је мисионарење и учвршћивање папског угледа, а без Бонифацијевог рада било би немогуће да се папа сагласи са променом власти у Франачкој.¹¹²

Бонифације је током свог мисионарског рада интензивније сарађивао са Карломаном него са Пипином. Неукљученост у династичке борбе довела је до тога да Бонифације није имао велики утицај на франачком двору. Свог наследника Лула није могао да постави директно на епископску катедру у Мајнцу, него је морао да напише писмо игуману Сен Денија да он утиче на краља Пипина да би Лул¹¹³ наследио Бонифација на месту епископа Мајнца. Бонифације у том писму није заборавио своје сараднике и препоручио их је краљевој пажњи.¹¹⁴ Пипин му је позитивно одговорио на молбу и поставио је Лула на Бонифацијево место. У писму које му је послао 753. године, Бонифације се захваљује Пипину што је услишио његову молбу а његову старост и слабост утешио.¹¹⁵

Одлазак у Фризију и мучеништво

Као архиепископ Мајнца и папски легат Бонифације није испуштао из вида Фризију, где је проповедао његов учитељ Вилиброрд. Фризија је била предмет спора у вези са јурисдикцијом између Бонифација и епископа Келна. Желећи да одбрани своје право на Фризију Бонифације је упутио писмо папи Стефану II¹¹⁶, у коме је истакао историјат проповедања хришћанства у Фризији од стране епископа Вилиброрда. Епископ Келна је истакао своју претензију на Фризију, позивајући се на повељу франачког краља Дагоберта, којом се епископу Келна дозвољава да проповеда у Фризији. Епископи Келна нити су проповедали хришћанство нити су успели да обрете пагане, све до времена када је дошао Вили-

¹¹² Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 562.

¹¹³ Лул, епископ а касније архиепископ града Мајнца, најзначајнији је Бонифацијев ученик међу Англосаксонцима. Бонифације га за епископа рукополаже 752. Године. После смрти учитеља преузима катедру у Мајнцу. Преминуо је у Мајнцу 784. године.

¹¹⁴ S. *Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 93.

¹¹⁵ S. *Bonifatii et Lulli epistolae*, n. 107.

¹¹⁶ Папа Стефан (II) III (датум рођења непознат, римски папа од 26. марта 752. године до 26. априла 757. године), наследио је свог претходника Стефана II који је умро недуго после избора за папу. За време његовог управљања Римском Црквом, Ломбарди су освојили Равену и учинили крај присуству Римског царства на простору Италије. Пошто није могао да одбрани Рим од Ломбарда, одлази у Франачку да краља Пипина замоли за помоћ. Франци су одбранили Рим од ломбардског напада, а папа Пипина крунише за краља Франака. Horgese Mann, „Pope Stephen II (III)“, *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 14. New York: Robert Appleton Company, 1912. <https://www.newadvent.org/cathen/14288c.htm> (посећено 6. 8. 2020. г).

брорд у време понтификата папе Сергија. У случају да келнски епископ потчини себи Утрехт, папа не би имао под својом надлежношћу фризијску мисију. На крају писма моли папу да — ако је његов одговор епископу Келна исправан — то потврди својим ауторитетом и наглашава да би му било од велике помоћи ако би му папа послао копије инструкција папе Сергија епископу Вилиброрду.¹¹⁷

После смрти Вилиброрда, хришћанство у Фризији је стагнирало, јер није имало предводника мисије. Карломан је дозволио Бонифацију да рукоположи новог епископа; међутим, после неког времена катедра је остала упражњена, па је у одсуству епископа епархијом управљао игуман манастира Светог Мартина у Утрехту, Григорије. Бонифације је замолио краља Пипина за помоћ у новом мисионарском подухвату.¹¹⁸ У Житију се наводи да је Бонифације био свестан да ће у Фризији умрети, те је свом ученику оставио у завештање да људе одвраћа од погрешног пута, да настави започети рад на црквама у Тирингији и да доврши његову задужбину у Фулди, где ће положити његово тело. Лул је извршио припреме за његов пут, после чега се Бонифације укрцао на брод и упутио у Фризију. Тамо је на катедру епископа Утрехта за епископа усталичио свог викара, епископа Еобана. Мисија у Фризији добила је нови замах захваљујући Бонифацију и његовим сарадницима (Вилибалд их наводи укупно десет).¹¹⁹ Еобан је усталичен почетком 754. године, упркос протестима келнског епископа, који је полагао право на Утрехт. Постављало се питање хоће ли Утрехт опстати као самостална епархија или ће бити инкорпориран у келнску епархију. У сукобу између Бонифација и келнског епископа папа је одлучио у корист Бонифација, али ми за ту одлуку не знамо као писани документ. Крајем 754. године отишао је у Германију где је провео зиму, а почетком 755. године враћа се у Фризију.¹²⁰ Вративши се у Фризију, наставио је да проповеда, а на обали реке Бордне њега и његове сапутнике напала је група пагана.¹²¹ Бонифације својим сапутницима није дозволио да се бране и сви су примили мученичку смрт. Пагани су запленили брод који је носио провијант за мисионаре и, нашавши вино, опили су се. Сматрајући да су мисионари носили благо за собом, посвађали су се и поделили у две групе. Свађа је прерасла у окршај, у ком је већина пагана изгубила живот. Преживели су отворили шкриње надајући се да ће наћи

¹¹⁷ S. Bonifatii et Lulli epistolae, n. 109.

¹¹⁸ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 572–573.

¹¹⁹ Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 45–49.

¹²⁰ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 573.

¹²¹ Браун сматра да је Бонифације убијен од стране морских пирата а не бесних пагана и датум његовог страдања помера на 754. годину. Браун, *Усїон хришћансїва на Заїагу*, 543.

благо, а нашли су само списе. Разочарани, бацили су списе, који су касније нађени и однесени у манастир Фулду.¹²²

Бонифације је пострадао са својим сапутницима 5. јуна 755. године,¹²³ код места Докум.¹²⁴ Пипин није предузео кораке да би осветио Бонифацијеву смрт; бојао се избијања устанка у Фризији, који би угрозио франачку власт у тим областима. Ипак, његова смрт није штетила хришћанској мисији у Фризији. Упркос фанатизму пагана, хришћани их се нису бојали него су, недуго после његовог мучеништва, подигли цркву на месту где је убијен.¹²⁵ Првобитно је био сахрањен у Утрехту; затим је, утицајем Лула, његово тело пренето у Мајнц, да би после неког времена било пренето у Бонифацијеву задужбину, манастир Фулду, где се и данас налази. Делови његових моштију налазе се у Ерфурту, Прагу, Брижу, Лувену, Ајхфелду и Мехлину.¹²⁶ Мучеништво га је формирало као фигуру распрострањеног значаја: није био само Саксонац, него и Европљанин. Бонифације је постао први светитељ каролиншког периода; његова побожност и мисија разликовали су га од меровиншких политичких мученика у VII веку.¹²⁷

Закључак

Бонифације је деловао као верни син Римске Цркве, тежећи да његов мисионарски рад добије благослов папе. Био је најзначајнији представник Англосаксонаца, који је, поред мисионарења, од папе добио задатак да реформише Цркву у Германији (да уклони девијације међу клиром и народом) и да Франачку Цркву врати у сферу утицаја Рима. Задатак добијен од Рима Бонифације је успео да изврши делимично, због огорченог отпора франачког клира, који га није толеришао јер је проповедао у њиховим областима и јер је желео да их потчини Риму. Оснивање нове црквене провинције у Германији, што је био папин првобитни план, није успео због противљења франачког епископата. Папа је шаљући Бонифацију на мисију слао писма представницима државне власти и клиру одређене области тражећи да његовом изасланику пруже помоћ у његовој мисији. Упркос обавештењима која је добијао из Германије, папа није могао да схвати деликатност Бонифацијеве ситуације. Бонифације није тражио

¹²² Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini*, 49–50.

¹²³ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil*, 573.

¹²⁴ Palmer, *Anglo-Saxon in a Frankish World*, 162.

¹²⁵ Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands — zweiter teil* (Leipzig: J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung, 1900), 344.

¹²⁶ Francis Mershman, „St. Boniface“, *The Catholic Encyclopedia*, <https://www.newadvent.org/cathen/02656a.htm> (посећено 6. 8. 2020. г.).

¹²⁷ Palmer, „Saxon or European?“, 860.

да се оснују нове епархије у Тирингији и Хесену, свестан тешкоћа које је имао у тим областима; а одлуку о оснивању епархија у тим областима донео је папа што је Бонифације спровео у дело. Помоћ у мисионарском раду су му указивали Англосаксонци, који су на његов позив дошли у Германију и од којих је један број примио епископски чин и, тиме, ојачао његов положај у Германији. Бонифацијева план није могао да се оствари у потпуности, али је поставио основе за обновљење утицаја Рима у Франачкој Цркви. За време његове мисионарске делатности у Германији, на катедри римског епископа променила су се четворица папа и са њима је Бонифације имао присан однос и био је експонент утицаја Римске Цркве у Франачкој. Његови сународници нису имали његову харизму нити толико присан однос са папама да наставе дело реформације у обиму који је он започео, али су наставили християнизацију паганских племена. Англосаксонски мисионари су, у складу са могућностима, одлазили у Рим да се поклоне светињама и да папи изложе план мисионарења, добију благослов и савет како да приступе процесу християнизације.

Бонифације је имао коректне односе са Карлом Мартелом, али не у толикој мери као Вилиброрд. Одлазећи као новорукоположени епископ у Тирингију и Хесен, Бонифације је морао да да заклетву верности Карлу Мартелу, и тек по давању заклетве, са Карловом дозволом, упутио се у те области да проповеда хришћанство. Карло Мартел му је помагао кад је проповедао у областима које нису биле у сфери утицаја франачких епископа; међутим, када је од папе добио палијум, није добио катедру нити је та потенцијална катедра уздигнута на степен архиепископске катедре, због отпора франачког епископата који није желео да им Бонифације буди претпостављени — тиме би изгубили своју независност у односу на Рим. Бонифације је постао титуларни архиепископ и папски легат, али без епархије са којом би управљао. За време владавине Карломана, Карловог наследника у источном делу Франачке државе, Бонифације успева да спроведе реформске саборе — они испуњавају Бонифацијеве планове у вези са реформом Цркве а Карломан успоставља своју власт над Црквом у делу државе којим је управљао. Карломан је индиректно признао Бонифација за аустразијског архиепископа, и уз његову помоћ Бонифације успева да изведе црквену реформу у Аустразији, Договор Карломана и његовог брата Пипина омогућио је Бонифацију да добије катедру у Келну, на којој није могао да буде устоличен, већ му је накнадно додељен Мајнц. Повлачење Карломана у манастир Монте Касино ослабило је Бонифацијеве позиције у Франачкој, тако да је морао да моли игумана манастира Сен Дени, Фулрада, да утиче на Пипина да Лул, кога је Бонифације одредио за свог наследника, може да га наследи на катедри епископа града Мајнца. Пипин је уважавао Бонифација као изасланика

римске катедре, и на његов позив Бонифације је рукоположио три архиепископа у Неустрији, али му није дао црквену функцију. Бонифације није имао круцијалну улогу у смени меровиншке династије 751. године што је ослабило његову већ ослабљену позицију на франачком двору. Његова неактивност у смени меровиншке династије се може објаснити тиме што је његов главни задатак било мисионарење и јачање угледа Римске Цркве у Франачкој, а не укључивање у династичке сукобе. Бонифацијеви наследници одржавали су контакте са франачким владарима, користећи њихову логистичку помоћ у покрштавању пагана.

Франачки клир је на Бонифација гледао као на узурпатора њихових јурисдикционих права. Хесен и Тирингија као периферне области франачког краљевства нису имале развијену црквену инфраструктуру и утицај франачких епископа није био снажан као у централним регионима Франачке. Ипак, у Хесену, епископ града Мајнца, се жалио против Бонифацијевог мисионарења на територији његове епархије. Бонифације се жалио папи, а папа је ту жалбу пренео Карлу Мартелу. Захваљујући Карломановој помоћи Бонифације је успео да реформише Цркву у Аустразији. Франачки епископат није прихватио да Бонифације буде њихов претпостављени и за време владавине Карла Мартела, Бонифације није могао да добије епархију у Франачкој. Већина франачких епископа су били припадници аристократије и имајући подршку својих породица, успевали су да се супротставе Бонифацију. То се видело у томе када су франачки епископи и племићи онемогућили Карломана и Пипина да доделе Бонифацију келнску катедру. Карломан и Пипин нису могли да се супроставе племићима и епископима јер би тиме ризиковали сукоб са припадницима елите. Бонифацију је додељена упражњена катедра у Мајнцу, која није имала достојанство архиепископије. Онемогућивши Бонифација да добије келнску катедру, франачки епископат је показао да поседује реалну власт у Цркви. Иако су својим поступком устали против мајордома и папе који је својим указом назначио Бонифација на келнску катедру, њих је на тај поступак навело непријатељство према Бонифацију а не непоштовање према папи.

Англосаксонски мисионари дали су нови импулс ширењу хришћанства у Европи у VIII веку. Дошавши из Британије, били су заступници римске праксе и за свој мисионарски подухват тражили су благослов Папе. Римској Цркви је одговарало да се њен утицај шири на просторима Западне Европе. Франачки мајордоми, а потом и краљеви из породице Пипинида, подржавали су мисионаре, јер су захваљујући њима учвршћивали утицај у покореним областима. Њихова заслуга била је у томе што су успели да оживе мисионарски покрет у Западној Европи и да међу франачким и становништвом покорених области

створе мисионарску базу која је успела да сачува оно што су они створили и настави њихово дело.

* * *

Библиографија

Извори

- Annales Regni Francorum, inde ab a. 741 usque ad a. 829 qui dicuntur Annales Laurissenses maiores et Einhardi.* MGH Scriptorum Rerum Germanicarum in usum scholarum, Rec. Fridericus Kurze, Hannoverae: Impensis bibliopolii Hahniani, 1895.
- S. Bonifatii et Lulli epistolae (Die Briefe des heiligen Bonifatius und Lullus).* Rec. Michael Tangl, MGH Epistolae Selectae, 1. Berolini: Apud Weidmannos, 1916.
- Willibald, *Vitae Sancti Bonifatii archiepiscopi moguntini.* MGH Scriptorum Rerum Germanicarum in usum scholarum, 57, Rec. Wilhelmus Levison, Hannoverae et Lipsiae: Impensis bibliopolii Hahniani, 1905.

Литература

- Браун, Питер. *Успон хришћанства на Западу — Тријумф и разноликост 200–1000. године.* Превела Богдана Николић. Београд: Clio, 2010.
- Чаировић, Ивица. „Бонифације — мисионар и(ли) реформатор“. *Теолошки погледи* XLVI (3/ 2013): 897–914.
- Чаировић, Ивица. *Црква у Енглеској у VIII веку — богословско-историјске импликације односа са Римом и Франачком државом* (докторска дисертација). Београд: 2016.
- Ewig, Eugen. „Papstvo se udaljava od carstva i približava Francima“. У *Velika povijest Crkve III/1*, ur. Hubert Jedin i dr. (pr. Josip Ritig, Leo Držić), 1–59. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2001.
- Hauck, Albert. *Kirchengeschichte Deutschlands — erster teil.* Leipzig: J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung, 1898.
- Hauck, Albert. *Kirchengeschichte Deutschlands — zweiter teil.* Leipzig: J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung, 1900.
- Hefele, Carl Joseph von. *Conciliengeschichte — dritter band.* Freiburg im Breisgau: Herber'sche Buchhandlung, 1877.
- Jong, Mayke de. „Carolingian monasticism: the power of prayer“. In *The New Cambridge Medieval History, Volume II c.700 — c.900*, ed. Rosamond McKitterick, 622–654. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

- Moore, Michael Edward. „Canon Law and Royal Power in the Councils and Letters of St. Boniface“. *The Bulletin of Medieval Canon Law*, Vol. 28 (2008): 1–30.
- Noble, Thomas F. X. „The Christian Church as an institution“. In *The Cambridge History of Christianity, Volume 3: Early Medieval Christianities c.600 – c.1100*, ed. Thomas F. X. Noble and Julia M. H. Smith, 249–275. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Palmer, James. „Saxon or European? Interpreting and Reinterpreting St Boniface“. *History Compass*, Vol. 4, Issue 5 (September 2006): 852–869. <https://doi.org/10.1111/j.1478-0542.2006.00350.x>.
- Palmer, James. *Anglo-Saxons in Frankish World*. Belgium: Brepols, 2009.
- Talbot, C. H. *The Anglo-Saxon Missionaries in Germany. Being the Lives of SS. Willibrord, Boniface, Sturm, Leoba and Lebuin, Together with the Hodoeporicon of St. Willibald and a Selection from the Correspondence of St. Boniface*. New York: Sheed and Ward, 1954.
- Yorke, Barbara. „The Insular Background to Boniface's Continental Career“. In *Bonifatius-Leben und Nachwirken. Die Gestaltung des christlichen Europa im Frühmittelalter*, Hsgb. Franz J. Felten, Jörg Jarnut, Lutz E. von Padberg, 23–38. Mainz: Selbstverlag der Gesellschaft für mittelhessische Kirchengeschichte (Quellen und Abhandlungen zur Mittelhessischen Kirchengeschichte, 121), 2007.

Извори са интернета

- Butler, Alban, Rev. „September 28 — St. Lioba Abbess.“ *The Lives of the Fathers, Martyrs, and Other Principal Saints*, Vol. IX: September. Dublin: James Duffy, 1866; Bartleby.com, 2010. www.bartleby.com/210/.
- Clay, John–Henry, „Saint Boniface pastoral strategy in central Germany, 721–751“ (овај чланак је представљен на конференцији: „Рани средњовековни манастирски живот у областима Северног мора“ на Универзитету Кент, 25. априла 2015. године), 1–12. Чланак је доступан на сајту: www.academia.edu/https://durham.academia.edu/JohnHenryClay
- Clay, John–Henry. „The Baptismal Rite in Conversion-Period Germany“ (чланак је представљен 8. јула 2015. године на Интернационалном конгресу средњовековља у Лидсу), 1–10. Чланак је доступан на сајту: www.academia.edu/https://durham.academia.edu/JohnHenryClay.
- Edmonds, Columba. „St. Columbanus.“ *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 4. New York: Robert Appleton Company, 1908. <https://www.newadvent.org/cathen/04137a.htm> (посећено 6. 8. 2020. г.).
- Kirsch, Johann Peter. „Pope St. Zachary.“ *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 15. New York: Robert Appleton Company, 1912. <https://www.newadvent.org/cathen/15743b.htm> (посећено 6. 8. 2020. г.).

- Kurth, Godefrid. „Charles Martel.“ *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 3. New York: Robert Appleton Company, 1908. <https://www.newadvent.org/cathen/03629a.htm> (посећено 24. 7. 2020. г.).
- Mann, Horace. „Pope St. Gregory III.“ *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 6, New York: Robert Appleton Company, 1909. <https://www.newadvent.org/cathen/06789a.htm> (приступљено 6. 8. 2020. г.).
- Mershman, Francis. „St. Boniface.“ *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 2. New York: Robert Appleton Company, 1907. <https://www.newadvent.org/cathen/02656a.htm> (посећено 30. 7. 2020. г.).
- Mershman, Francis. „Sts. Willibald and Winnebald.“ *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 15. New York: Robert Appleton Company, 1912. <https://www.newadvent.org/cathen/15644c.htm> (посећено 30. 7. 2020. г.).
- Mann, Horace. „Pope Stephen II (III).“ *The Catholic Encyclopedia*, Vol. 14. New York: Robert Appleton Company, 1912. <https://www.newadvent.org/cathen/14288c.htm> (посећено 6. 8. 2020. г.).

Примљено: 2. 10. 2020.

Исправљено: 19. 11. 2020.

Одобрено: 1. 12. 2020.

BONIFACE'S MISSIONARY AND REFORMIST ACTIVITY IN WESTERN EUROPE

Miloš Mišković
University of Belgrade
Faculty of Orthodox Theology

Summary: *This paper aims to present the missionary and reform activities of Boniface, the most important Anglo-Saxon missionary in Western Europe. Anglo-Saxon missionaries greatly contributed to the process of Christianization of Germanic tribes. Being the most important Anglo-Saxon religious representative, Boniface did more than merely perform missionary work. He received from the Pope the task of reforming the Church in Germany (eliminating the growing divergence between the clergy and the people) and returning the Frankish Church to Rome's*

sphere of influence. The task received from Rome Boniface managed to accomplish only in part due to the bitter resistance of the Frankish clergy who did not tolerate him because he preached in their domain and wanted to subjugate them to Rome.

Boniface had a fair relationship with Charles Martel, but not as close one as Willibrord. Charles Martel helped him when he preached in areas that were not in the sphere of influence of the Frankish bishops. However, when Boniface received a pallium from the pope, he did not get a chair, nor was that potential chair elevated to the rank of archbishop because of the resistance of the Frankish bishop who did not want Boniface to infringe on their independence from Rome. Boniface became the titular archbishop and papal legate, but without a diocese to govern, in the part of the state he ruled. The agreement between Carloman and his brother Pepin enabled him to get a chair in Cologne, where he could not be enthroned, but was later appointed to Mainz. The withdrawal of Carloman to the monastery of Monte Cassino weakened Boniface's position in Francia. As a result, he had to implore the abbot of the monastery of Saint-Denis, Fulrad, to influence Pepin that Lull, whom Boniface appointed as his heir, could succeed him to the chair of the bishop of Mainz. Boniface's successors maintained contacts with the Frankish rulers, using their logistic assistance in the baptism of pagans. The importance of Boniface as a prominent member of the Frankish Church was recognized after his martyrdom, and he became the first saint of the Carolingian period.

Key words: Boniface, Charles Martel, Carloman, Pepin the Short, pope.